

Boris Johnson credea că el ar fi trebuit să fie prim-ministru în 2016, în locul lui May. Fie la guvern, fie în afara acestuia, a cercetat-o cu atenție. În imagine, se uită la ea, în timpul campaniei pentru alegerile generale din 2017.

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ÎN LIMBA ROMÂNĂ

În saloanele diplomatice circulă o glumă care spune că, la o recepție, ambasadorul RP Chineze în Franța a fost întrebat de gazdă care este părerea sa despre impactul global avut de Revoluția Franceză din 1789. Răspunsul acestuia ar fi venit prompt, ilustrând perfect diferențele dintre Orient și Occident în ceea ce privește percepția *timpului* și a *spațiului*: „Cred că Revoluția Franceză este un eveniment prea recent pentru a ne putea pronunța!”

Într-adevăr, dacă un chinez te avertizează că „banii pot cumpăra un ceas, dar nu și timpul”, un englez îți va spune că „*time is money!*” Pe de altă parte, dacă „timpul nu mai avea răbdare” nici cu țărani din România interbelică, după cum a sesizat foarte bine Marin Preda, cum ar mai putea avea răbdare cu cetățenii Occidentului de la început de secol XXI?

Prinși într-un vârtej al informațiilor și al evenimentelor, care se succed într-o sarabandă năucitoare, oamenii mileniului III sunt nerăbdători „să fie la curent” cu ultimele noutăți, din indiferent ce domeniu. Această accelerare a producerii și difuzării informației s-a petrecut în toate domeniile cunoașterii, de la artă și clasicele științe sociale până la ingineria spațială și biologia moleculară. Istoria, ca știință care studiază evoluția societății umane, nu putea fi ocolită de aceste schimbări, fiind nevoită, la rândul ei, să se adapteze noilor cerințe.

Ca urmare, și linia de demarcație dintre istoricii „clasici” și „istoricii clipei”, cum îi numea Ion Cristoiu pe jurnaliști, a devenit tot mai volatilă, împrumuturile de *metodă* și de *instrumentar de lucru* între cele două bresle fiind tot mai des întâlnite. „Produsele finite” reflectă, și ele, din plin, acest eclecticism postmodern.

Sir Anthony Seldon, a cărui carte o aveți în mâini, este un exemplu grăitor asupra modului în care istoricul, preocupat prin excelență de trecut, redefinește liniile de demarcație ale domeniului de cercetare, împingând, practic, limita „trecutului” la ziua de ieri!

Astfel, volumul care l-a consacrat ca istoric, *Churchill's Indian Summer. The Conservative Government. 1951-1955* (Vara indiană a lui

Churchill. Guvernul conservator. 1951-1955), a apărut în anul 1981, la peste 26 de ani de la momentul în care Winston Churchill se retrăsese din funcția de premier (5 aprilie 1955). Nimic mai firesc, proeminentul om politic trecuse la cele veșnice încă din ianuarie 1965, patimile se stinseseră, informațiile avuseseră timp să se sedimenteze, memoriile și jurnalele contemporanilor fuseseră publicate... Chiar și arhivele se deschideau, fie și parțial, în fața istoricilor, permițând reconstituirea vieții și activității celui mai important lider politic britanic din secolul XX!

În schimb, un al doilea volum, consacrat tot unui premier al Marii Britanii, intitulat *Major: A Political Life* (Major: O viață de politician) și realizat împreună cu Lewis Baston, a apărut la sfârșitul anului 1997, la numai câteva luni după ce eroul cărții, John Major, își dăduse demisia din înalta sa funcție (2 mai 1997).

Așadar, în numai 16 ani, se petrecuseră schimbări profunde în societatea occidentală, astfel că preocuparea pentru istoria recentă reclama apariția așa-numitelor „instant-book”! Iar Anthony Seldon a făcut acest pas, de la *biografia istorică clasică*, fondată cu profesionalism de Plutarh, cu ale sale *Vieți paralele*, la *biografia istorică-instant*, cu un succes demn de toată admirația.

Motivele acestei admirații pentru o muncă bine făcută și care s-a bucurat atât de aprecierea publicului larg, cât și de aceea a specialiștilor sunt multiple. În primul rând, pentru a scrie o astfel de biografie a unei personalități politice, istoricul depune un uriaș volum de muncă, cercetând și fișând numeroase publicații, apelând la documentele oficiale cu caracter public, făcând uz de tehnici ale istoriei orale, sistematizând informații, nu de puține ori contradictorii, și făcând echilibristică printre paragrafele legislației referitoare la viața privată și la dreptul la imagine.

Încă și mai dinamică decât *biografia politică* pură s-a dovedit a fi analiza activității premierilor britanici, împletită cu elemente biografice definitorii. În acest caz, Sir Anthony Seldon s-a încumetat ca, utilizând grilele de evaluare construite pe criterii specifice istoriei, să pună sub lupă activitatea politică a unor personalități de prim rang chiar în momentul când acestea își exercitau mandatul de premier sau la scurt timp după încheierea acestuia. Avem în vedere aici lucrări precum *Blair*, publicată

în anul 2005, moment în care Tony Blair era prim-ministru în funcție, urmată în 2008 de *Blair Unbound* (Blair dezlănțuit).

Desigur, volumul de muncă pentru realizarea „instant” a unor astfel de lucrări este de-a dreptul uriaș, astfel încât apelul la un ajutor specializat a devenit, în numeroase cazuri, de neocolit. Astfel, volumul *Brown at 10* (Gordon Brown, prim-ministru al Marii Britanii), consacrat premierului Gordon Brown, a fost publicat, în 2011, împreună cu Guy Lodge, în vreme ce volumul *Cameron at 10: The Inside Story 2010-2015* (David Cameron, prim-ministru al Marii Britanii: Evenimentele văzute din interior 2010-2015), apărut în anul 2015, a fost scris împreună cu Peter Snowdon. Să notăm că David Cameron a deținut mandatul de premier între 11 mai 2010 și 13 iulie 2016, așadar cartea a apărut când acesta își exercita încă mandatul!

Lucrarea de față, cel mai nou volum al lui Sir Anthony Seldon – *May at 10 (Theresa May. Un prim-ministru pentru Brexit)*, realizat împreună cu fostul său student Raymond Newell și consacrat, așa cum era de așteptat, Theresei May, premierul britanic în funcție în momentul crucial al *Brexitului*, nu face excepție de la regulă, păstrând caracterul „instant”. Mai exact, Theresa May a deținut funcția de prim-ministru al Marii Britanii în intervalul 11 iulie 2016–23 iulie 2019, iar volumul pe care îl veți citi a ieșit de sub tipar, într-o primă versiune, după numai trei luni, în noiembrie 2019!

Înainte de a merge mai departe, cred că trebuie să vedem cine este istoricul atât de prolific, pe cât de curajos și de harnic, pe atât de minuțios. Sir Anthony Francis Seldon s-a născut în urmă cu 68 de ani, în ziua de 2 august 1953, în Londra, într-o familie de intelectuali evrei, tatăl său fiind Arthur Seldon, cofondator al *Institute of Economic Affairs*. După ce a absolvit Colegiul Worcester, Oxford, tânărul Anthony a susținut, în anul 1981, un doctorat în Economie la prestigioasa *London School of Economics*. Deține și un MBA de la *Polytechnic of Central London*, ulterior obținând calificarea de profesor în cadrul *King's College London*.

Activitatea sa profesională a fost pe măsura pregătirii obținute. Prima numire ca profesor a lui Seldon a fost la *Whitgift School*, din Croydon, în anul 1983. După șase ani, a devenit profesor chiar la fosta sa școală, *Tonbridge*, unde a fost numit șef al Departamentului „Istorie și Studii Generale”.

În anul 1993, a fost numit director adjunct, iar mai apoi, director interimar al Colegiului „St. Dunstan”, din Londra. Ulterior, din septembrie 1997, a devenit director al Colegiului „Brighton”, funcție deținută până când s-a alăturat Colegiului „Wellington”, în ianuarie 2006. În septembrie 2015, a preluat, în cadrul Universității din Buckingham, prima universitate privată din Marea Britanie, funcția de prorector, deținută și în prezent.

Pe lângă activitatea didactică, Sir Anthony Francis Seldon este autor sau editor al peste 40 de volume de istorie contemporană, inclusiv volumele amintite deja despre ultimii patru prim-miniștri ai Marii Britanii. În anul 1986, a fost cofondatorul și primul director al *Institute of Contemporary British History*. De asemenea, este membru al Societății Regale de Istorie și al Societății Regale de Arte (FRSA). În anul 2014, a fost înnoobilat, fiind numit cavaler de către regina Elisabeta a II-a, cu ocazia zilei de naștere a acesteia. Nu în ultimul rând, reținem faptul că a publicat constant diverse analize politice, economice și istorice în ziare prestigioase, inclusiv *The Times*, *The Sunday Times*, *The Daily Telegraph*, *The Independent* și *The Guardian*. Pentru munca sa, a primit mai multe premii, iar în prezent este consilier onorific pe probleme de istorie pe lângă premierul Marii Britanii.

Așadar, o personalitate de prim rang a istoriografiei britanice și-a concentrat atenția și puterea de investigare istorică asupra unui eveniment cu o însemnătate deosebită pentru Marea Britanie (și nu numai!) – *Brexitul*, gestionat de aceea care avea să fie cea de-a doua femeie din istoria țării care a deținut funcția de prim-ministru: Theresa May. Rezultatul acestui travaliu îl aveți în fața dumneavoastră și trebuie spus că este unul de excepție!

Sarcina de a analiza personalitatea Theresei May și activitatea sa din cele 1 106 zile, cât a durat mandatul său de prim-ministru, a fost una extrem de dificilă, căci respectiva perioadă a fost, fără doar și poate, cu totul deosebită din punctul de vedere al istoriei politice a Marii Britanii. Dincolo de problema centrală a *Brexitului*, au existat o serie de alte elemente semnificative, deloc de neglijat pentru oricine încearcă să înțeleagă evoluțiile politice din Regatul Unit.

De exemplu, în mandatul lui May s-a înregistrat cel mai mare număr de demisii ministeriale din istoria modernă a țării: nu mai

puțin de 33! De asemenea, eșecul suferit în 15 ianuarie 2019, cu ocazia primei moțiuni de cenzură, a reprezentat cea mai mare înfrângere guvernamentală din istoria Parlamentului britanic, diferența de 230 de voturi depășind cu mult recordul anterior, înregistrat de prim-ministrul Mac Donald în anul 1924! Un alt record nedorit a fost înregistrat în 3 aprilie 2019, când guvernul May a suferit nu mai puțin de cinci înfrângeri, cele mai multe, din întreaga istorie guvernamentală, care au survenit în aceeași zi! Tot în 2019, Partidul Conservator, din care provenea premierul, a înregistrat, la alegerile parlamentare europene, cele mai slabe rezultate de după deceniul al treilea al secolului al XIX-lea.

Și toate acestea au apăsător pe umerii unei femei care împlinise 60 de ani în anul când a preluat funcția de premier, unica fiică a unui vicar anglican, născută în Eastbourne, Sussex! Trecutul său o recomandă însă ca pe un *zoon politikon* redutabil. Grație mediului familial, „povestea ei de dragoste” cu Partidul Conservator a început foarte devreme, la vârsta de 12 ani, fiind „o relație care a însemnat pentru ea mai mult decât orice, după relația cu părinții și cu soțul”. Absolventă a *St. Hugh's College*, din Oxford, intrată efectiv în politică la mijlocul anilor '80, Theresa May a devenit, în anul 2002, prima femeie președinte al Partidului Conservator. De altfel, așa cum recunoștea public, cei trei piloni pe care și-a construit viața au fost Biserica, soțul său, Philip, și electoratul din orașul Maidenhead, pe care l-a câștigat de partea sa la alegerile parlamentare din anul 1997.

Fie și numai din perspectiva pe care o oferă asupra veritabilului *cursus honorum* străbătut de May până la preluarea funcției de premier, volumul de față ar trebui să reprezinte o lectură obligatorie pentru întreaga clasă politică din România. Nu putem să nu remarcăm că, într-o țară în care cel dintâi prim-ministru a fost desemnat *de facto* de către regele George I în anul 1721, această funcție este ocupată de oameni care au un cu totul alt *curriculum vitae* decât cei care își asumă această funcție, de copleșitoare importanță, în țara noastră!

În Marea Britanie, premierul avea, la 1721!, atribuții privind finanțele publice, asigurând stabilitatea politică, printr-o relație de autoritate în raport cu Parlamentul și cu monarhul, numea și revoca miniștri și funcționari, avea o responsabilitate națională privind siguranța și

securitatea țării, în raport cu pericolele interne și externe. Or, la acea vreme, în Principatele Moldovei și Valahiei se instaura regimul fanariot, cu bine-cunoscutele sale racile. Eforturile făcute, peste mai bine de un secol, de a recupera decalajele față de Occident (prin introducerea Regulamentelor Organice în anii 1831-1832 și prin măsurile adoptate de către generația pașoptistă) nu au dat roade decât parțial, așa cum bine evidențiază Titu Maiorescu prin teoria „formelor fără fond”. Efectele evoluției istorice desincronizate a spațiului românesc continuă să fie vizibile și astăzi, fotoliul de premier fiind ocupat, uneori cu o condamnată ușurință, de către persoane pe care mai nimic nu le recomandă pentru răspunderi atât de înalte.

Revenind la Theresa May, trebuie subliniat că aceasta, după o solidă pregătire profesională, a urcat conștiincioasă în ierarhia politică, până în fruntea guvernului. Ascensiunea sa a început prin numirea în funcția de secretar de stat pentru Educație în proiectul de guvern al opoziției¹, în iunie 1999, dar Theresa May s-a evidențiat puternic în calitate de șef administrativ al Partidului Conservator, între iulie 2002 și noiembrie 2003, când a susținut faimosul său discurs despre „partidul nașpa”, propunând măsuri radicale de modernizare a acestei formațiuni.

Carierea ministerială și-a început-o în anul 2003, când a preluat portofoliul Mediului, dar cea mai mare influență a avut-o ca ministru de interne, între mai 2010 și iulie 2016. Trebuie să subliniem că Theresa May a fost ministrul de interne cu cel mai lung mandat din istoria Marii Britanii din ultimii 60 de ani. De altfel, după cum au remarcat analiștii politici, în primul an din mandatul de premier și-a păstrat atitudinea de ministru de interne.

Debutul său în noua funcție s-a petrecut în condiții mai mult decât dificile, într-o țară care se împărțise în două, cu doar trei săptămâni înainte, când, la referendumul național, voturile fuseseră de 52% „pentru” și 48% „împotriva” ieșirii țării din Uniunea Europeană.

¹ În structura parlamentelor din Marea Britanie și Commonwealth, proiectul de guvern al opoziției (eng.: *shadow cabinet*) este o structură non-executivă, formată din unii dintre membrii importanți ai principalului partid de opoziție. Fiecare dintre aceștia are o funcție similară cu aceea a unui ministru din guvern, dar nu deține puteri executive. Această structură are ca rol propunerea de politici alternative celor avansate de miniștrii aflați la guvernare, analizarea activității ministeriale și tragerea la răspundere, în spațiul public, a guvernului aflat în funcție pentru acțiunile și reacțiile sale. (*n.r.*)

Primele sale declarații ca premier vizau tocmai depășirea acestei „fracturi” la nivel național, care se adăuga unor tensiuni sociale deja destul de vizibile între diversele păături și clase sociale. Unitatea națională și preocuparea pentru segmentele defavorizate ale societății au fost elementele centrale pe care intenționa să-și construiască mandatul:

„Credem în unitate, nu doar între națiunile Regatului Unit, ci și între toți cetățenii noștri, fiecare dintre noi, oricine am fi și de oriunde am fi. (...) Știu că munciți zi și noapte, știu că faceți tot posibilul și mai știu că uneori viața poate fi o luptă. Guvernul pe care îl conduc va fi motivat nu de interesele puținilor privilegiați, ci de interesele voastre.

În timp ce părăsim Uniunea Europeană, ne vom alcătui un rol nou, pozitiv și îndrăzneț, ca să ne prezentăm în lume, și vom face din Marea Britanie o țară care funcționează nu doar pentru câțiva privilegiați, ci pentru fiecare dintre noi”.

Așa cum remarca Anthony Francis Seldon, cuvintele Theresei May s-au clasat „printre cele mai puternice strategii de începere a unui mandat, dacă îi luăm în calcul pe toți cei 55 de prim-miniștri anteriori care au acceptat invitația monarhului”. Totuși, după numai trei ani, mandatul se încheia cu „lacrimi, dezamăgire, incriminări și amărăciune”.

Indiscutabil, „nodul gordian” al acestei guvernări a fost reprezentat de problema *Brexitului*. Complexitatea acestei decizii, lipsa de claritate cu privire la strategia care trebuia adoptată, pericolele și riscurile obținerii unei soluții optime se pare că nu au fost înțelese pe deplin de Theresa May.

După expresia autorilor, „una dintre sarcinile unui prim-ministru este de a educa țara cu privire la realitățile politice, iar May nu a reușit să se achite onorabil de ea. Oricine știe puțină istorie i-ar fi spus că acestea nu erau decizii obișnuite. Dar ea nu știa istorie”.

Într-adevăr, istoria ar fi putut oferi numeroase piste de urmat în analiza situației și în identificarea celor mai adecvate căi pentru atingerea unui obiectiv de o importanță crucială. Poate ar fi fost de ajuns să se studieze temeinic fie și numai istoria aderării și participării Marii Britanii la Uniunea Europeană. Acest efort ar fi permis înțelegerea mai profundă a motivațiilor, a atuurilor de care dispunea țara, dar și a

punctelor slabe și a riscurilor inevitabile care apar în urma unor astfel de decizii.

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord nu a făcut parte din grupul statelor fondatoare ale UE și nu a semnat tratatele fondatoare ale comunităților europene: Tratatul Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) de la Paris (1951) și Tratatul de la Roma, care a pus bazele Comunității Economice Europene (CEE) (1957) și EUROATOM, fondat printr-un tratat semnat odată cu cel al CEE.

Premierul laburist Clement Attlee a refuzat, în anul 1951, participarea țării sale la proiectul CECO, considerând că noua construcție europeană reprezintă un atentat la suveranitatea națională și pune în pericol economia britanică – Marea Britanie fiind la acea vreme un mare producător de cărbune și oțel.

„Vrem să jucăm un rol activ în orice tip de cooperare europeană sub o formă interguvernamentală, dar nu putem să cedăm libertatea noastră de decizie și de acțiune unei autorități supranaționale”, declara Clement Attlee în 1951.

Succesorii săi au păstrat aceeași optică, încrezători că, deși Imperiul Britanic dispărea inexorabil, soluția *Commonwealth*-ului va fi una viabilă. În plus, din punct de vedere istoric, progresul economic al Marii Britanii s-a realizat în termeni de politică internă, nu pe fundalul unor alianțe externe. Nu în ultimul rând, în cercurile britanice domnea și neîncrederea în succesul viitoarei organizații, având în vedere faptul că, în 1950, tot cele șase puteri europene au dat greș în încercarea de înființare a „Comunității Europene pentru Apărare”. Din această perspectivă, părea mai atrăgătoare continuarea unei cooperări militare și economice cu partenerul de peste Atlantic, SUA, decât implicarea într-un mecanism european dominat de Franța.

Astfel, în anii '50, Regatul Unit a manifestat reticență față de comunitățile europene nou-înființate, preferând să se alătore mai degrabă statelor scandinave, Elveției și Austriei în proiectul Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS), înființată în 1960, prin semnarea Convenției de la Stockholm, și considerând că aceasta din urmă este o alternativă mai suplă și cu implicații politice mai reduse decât cea a Comunității Economice Europene.

Această atitudine a stârnit nemulțumirea unor state europene, conștiente că poziția aparte a statului insular slăbește proiectul european. „Fără Marea Britanie, Europa va rămâne doar un trunchi”, spunea cancelarul german Ludwig Erhard.

Treptat, diminuarea considerabilă a puterii sale coloniale, temerea că va rămâne izolată și nu va fi parte a jocului de putere european au determinat Marea Britanie să-și schimbe atitudinea și să dorească, în anii '60, să devină membră în CEE. La rândul lor, țările mai mici din organizație încurajau intrarea Marii Britanii, pentru că ar fi contrabalansat influența statelor mari, în principal a Franței și a Germaniei.

Controversele privind acest pas important divizau însă puternic scena politică de la Londra. Astfel, Hugh Gaitskell, liderul Partidului Laburist, vorbind la conferința anuală a partidului său, în octombrie 1962, nu ezita să avertizeze: „Este sfârșitul a o mie de ani de istorie. S-ar putea să spuneți, bine, să le punem capăt, dar, Doamne, este o decizie care necesită puțină grijă și gândire!”

Schimbarea de optică a Londrei a fost precipitată ulterior și de faptul că, în anul 1963, s-a încheiat o înțelegere franco-germană, prin semnarea, de către președintele Charles de Gaulle și cancelarul Konrad Adenauer, a unui tratat de prietenie franco-german. Cererea formulată de Marea Britanie de aderare la CEE l-a îngrijorat pe președintele de Gaulle, care percepea acest stat ca pe „un cal troian” al intereselor SUA.

„Cu cât numărul aderenților cu particularități diferite va crește, cu atât va dispărea coeziunea dintre membri, care vor deveni foarte numeroși și diverși, iar sistemul nu va mai funcționa. Și, în final, ar putea să apară o Comunitate Atlantică de dimensiuni colosale, sub influență și conducere americană, care ar putea absorbi Comunitatea Europeană. Este o ipoteză care poate fi foarte ușor justificată în ochii unora, însă nu aceasta este intenția Franței”, spunea Charles de Gaulle în 1963.

În acest context, Franța s-a opus aderării Marii Britanii la CEE. În 1967, Marea Britanie a formulat o nouă cerere. Din nou s-a lovit de *veto-ul* francez. O a treia solicitare a fost formulată în anul 1969, după ce generalul Charles de Gaulle pierduse puterea politică. Simultan, Irlanda, Danemarca și Norvegia și-au reînnoit candidaturile pentru calitatea de membru al CEE.

Datele problemei se schimbaseră. Franța începea să aibă temeri că puterea Germaniei a crescut atât de mult, încât va avea nevoie de un